

EEN REIS LANGS MEER DAN DUIZEND KUNST WERKEN

NULBOEK ARNHEM UIT DE KUNST

THEO BRINK

REDACTIE
THEO BENEKER, MARTIEN FRIJNS EN HERMIEN MIJNEN

HIJMAN ONGERIJMD

INHOUD

001	INLEIDING	5
002	DE ARNHEMSE SCHOOL	9
003	PARK SONSBECK	17
004	ARNHEM-CENTRUM	25
005	KUNST & ARNHEM I [FOTOVERHAAL]	37
006	EUSEBIUSKERK	48
007	STADHUIS	55
008	DE KUNST VAN HET HERDENKEN	61
009	ARNHEM-NOORD	70
010	HET HUIS DER PROVINCIE	89
011	KUNST & ARNHEM II [FOTOVERHAAL]	97
012	CULTUUR MET EEN GROTE C	108
013	DE RECHTERLIJKE MACHT	112
014	STREETART	115
015	MUSEUM ARNHEM	128
016	GELOVEN EN KUNST	133
017	PARKEN	139
018	KUNST & ARNHEM III [FOTOVERHAAL]	147
019	BRONBEK	158
020	ARNHEM'S BUITEN	163
021	KUNST TUSSEN DE OVERLEDENEN	167
022	RIJNSTATE	171
023	GEVELS	176
024	KUNST & ARNHEM IV [FOTOVERHAAL]	185
025	ARNHEM-ZUID	196
026	ZORGINSTELLINGEN	201
027	SCHOLEN	210
028	BEDRIJVEN	219
029	KUNST OF KUNSTIG	225
030	VERDWENEN KUNST	232

Gedrukt december 2019

© Theo Brink, Husum en algenwiel) Hijman
Ondergrond-Arnhem, 2019

© Herman van Dieen, Arnhem
(foto's Kunst & Arnhem I, II, III en V)

ISBN 978 90 82458 72 2

Nets uit deze uitgave mag worden onnecht
voorzigt moet ophoudt worden gemaakt
door middel van druk, film, fotokopie of welke
andere wijze dan ook zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van auteur en uitgever.

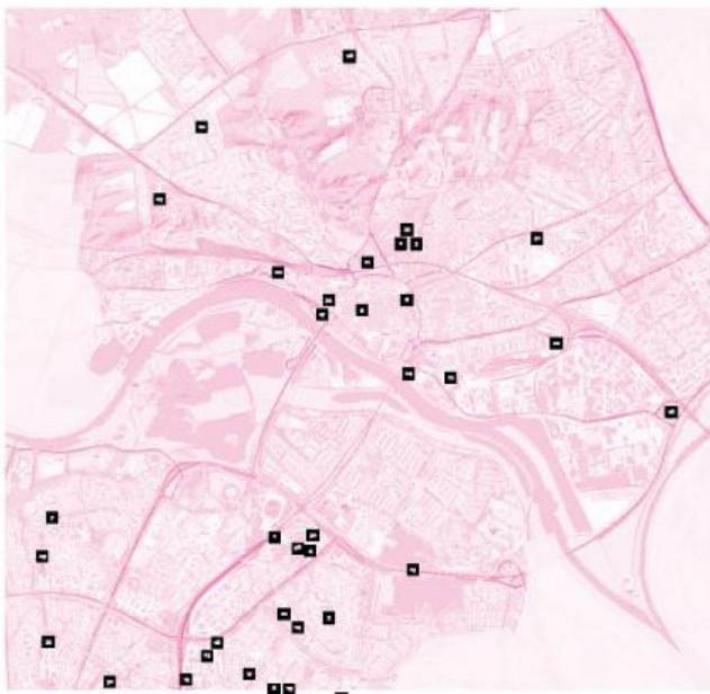
De uitgave heeft zo goed mogelijk alle rechten
geprezigd. Wie denkt dat een rechtse te
kunnen laten gelden op illustraties in dit boek,
moet direct contact op te nemen met de
uitgever.

PERSONENREGISTER	III
BRONNEN	V
DANKwoord	VII
VERANTWOORDING	VII
ILLUSTRATIEVERANTWOORDING	VII
COLLOFON	VII

INLEIDING

001

- 1 CAROLINA AGELINK *Bitter*
- 2 NIKKAM BAKER *Muur van Bisschop in paard*
- 3 NIKKAM BAKER *Zonrader 1910*
- 4 JAN HENK DANIELS *Amstel object*
- 5 ANTON DRIESSEN *Gezag en gezag*
- 6 HERMEN HENDRIKS *Monumentale*
- 7 HERMEN HENDRIKS *Kloosterkruis*
- 8 GARYN HUBBES *Zonrader*
- 9 JAN VAN GELDOORN *Tuin bloemen van Deaken*
- 10 JAN VAN GELDOORN *Schutterstokken*
- 11 JAN VAN GELDOORN *tuinklokken*
- 12 JUS KERKES *Het vissenvak*
- 13 WIM KORIJNEN *zuiderstad*

- 14 WIM KORIJNEN *Roost*
- 15 WIM KORIJNEN *roost Westerveld*
- 16 WIM KORIJNEN *zuinse vissenvakken*
- 17 WIM KORIJNEN *infobusstation IJburgwoerd*
- 18 WIM KORIJNEN *stadswandeling Vreeswijk*
- 19 WIM KORIJNEN *stadswandeling Vreeswijk*
- 20 WIM KORIJNEN *ontwerp van Landshut met de historie*
- 21 MARIA VAN LOOZEREN CAMPENHOUT *schalen*
- 22 BAS MATTER *Vierpoot van het Eft*
- 23 MAARTEN DE RIJSZ *Zonder titel*
- 24 MARITA SCHAAR *de klim van Andries*
- 25 MARITA SCHAAR
- 26 PETER STRICKEN *trotskager*
- 27 PETER STRICKEN *Kloostertuin*

De aanduiding **ARNHEMSE SCHOOL*** werd voor het eerst gebruikt in het tijdschrift *Plan uit 1971* en is erfelijkelijk verbonden met de afdeling Monumentaal Nieuwe Stijl, die in 1966 aan de Arnhemse kunstacademie** werd opgericht. Dit gebeurde uit overtuiging dat de gangbare praktijk van de monumentale kunst verhinderde met de praktijk van stedenbouw en architectuur om eenzijdigheid en manueel tegen te gaan. In Arnhem kon men daarover meeprazen toen de eerste resultaten van de wederopbouw zichtbaar werden: zoutstoker woningbouw in de binnenstad en Arnhem-Zuid, en monumentale kantoren aan de singels.

De nieuwe afdeling werd opgericht en geleid door de beeldende kunstenaars Bernd Hendriks (docent van 1965-1980) en Peter Stricken (docent van 1964-1976). Na enige jaren werd de naam gewijzigd in een meer gevoelig voor de omgeving en architectuur: **Arnhemse School**. Een van de studenten uit de begroepperiode was Bas Maters, die later (hoofd)docent van de opleiding werd. Hij nam geen afstand van het monumentale, maar gaf wel meer ruimte voor speelse en persoonlijke accenten. De strenge, systematische aanpak van het eerste uur met zijn geometrische patronen werd door de buitenwereld en de studenten al snel als saai ervaren.

De inzet van de studie was een nieuwe relatie tot stand te brengen tussen kunst en gebouwde omgeving. Daardoor raakte de naam omgevingsvormgeving in zwang. De opleiding gaf als eerste gehoor aan de behoefte met kunst een bijdrage te leveren aan een meer stimulerende en manuele omgeving. De opdrachten bestonden in het begin vooral uit het ontwerpen van kinderpleinplaatsen, maar toen de School meer bekendheid kreeg, kwamen ook grotere opdrachten in beeld. Oud-studenten ontpopten zich tot meesters van het masterplan waarmee een aantal stadsgebieden in een nieuwsoortelijke of langzame route werden aangelegd om meer samenhang te creëren. Voorbeelden in Arnhem zijn de masterplannen voor Rijkerswoerd, de Flexroute en de Kroonsel Wall in De Laar. Door de gemeentelijke Commissie Beeldende Kunst en Vormgeving, waarin ook ledenstukken van de opleiding zitting namen, werd onvermoeibaar gepoogd naar niches in de omgeving die zich leenden voor opdrachten en proefprojecten.

In het begin van de jaren tachtig overleed dezen twintig mensen in de architectuur het vermogen met koepels, loggen, poorten, tornen en aquaducten omringende meer ziel te geven. Oergelijke vormen of fragmenten duiken vanaf die tijd steeds meer op in omgevingskunstwerkjes. Het systematische karakter in de werken maakte plaats voor een vrijere bestadering van de oppervlak. Dit houdt meer ruimte voor elke afzonderlijke kunstenaar bij de keuze van de beeldmiddelen, een cruciale term in het jargon van de Arnhemse School. Toch bleef er altijd wel iets van monumentaliteit in de werken behouden, maar nu ironisch en speels. De leermeesters gingen daarmee Stricken met zijn belangrijke project onder de Nelson Mandelabrug door een saai parkerterrein te laten golven en Maters (1949-2006) door een vijklandje te laten lachen (naar de titel van een overzichtswerk uit 2012).

In dit hoofdstuk komen de kunstenaars aan bod die de opleiding Architectische Vormgeving/Monumentaal (AVIM) hebben gevolgd en in het boek *De Arnhemse School: 25 jaar monumentale kunstpraktijk (1994)* van Irthe Middag voorkomen. Het gaat daarbij om werken die als omgevingskunstwerk kunnen worden aange-merkt.***

* De Arnhemse School-expresionsmaat rouwlijst van 1966 tot heden was in 1994 in de vierde en een herontwerp van de Gemeentelijke Academie. Na 25 jaar werd de muzikale balans van deze kunstacademie opengemaakt.

** Het aantal studenten waar de Arnhemse in 1966 toen nu opendeinde relatief gezegd zo groot. Het aantal studenten van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten Groningen kan niet worden vastgesteld omdat de aantallen in de dertien, juist 14%, in verschillende jaartallen zijn verdeeld.

*** Formuleeringen verwijzen mogelijk naar een andere. De kunstopleidingen in Arnhem waren al in 2002 Koninklijke Arnhem genoemd, daarna AVIM-Arnhem, Karpas en Zwolle haarden in de jaren tachtig tot Capucijnen-Hagelberg in 2002 opeindig in AVIS-Zwolle. AVIS-Utrecht werd vanaf 2013 AVIS-Utrecht. In Utrecht spreken we nu AVIS-D'Isotta Brusasco, Tilburg of Den Bosch, Amersfoort, Rotterdam en Den Haag hebben elk hun eigen genoemde instellingen die altijd bij hun naam werden gesmeerd. Vlaardingen en Maastricht en Groningen. Alleen opleidingen worden in het brak niet meer als aparte eenheden.

